

Nie ma nie-polityki. Wszystko jest polityką.
Author: [Tomasz Mann](#)

Poślice¹, Posełki czy Posłanki²? – cz. I

Polecane/Omawiane książki:

- [1] MARIOLA KONDRACKA: Posłanki i Senatorki II Rzeczypospolitej (w okresie 1918-1939), Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2017.
- [2] OLGA WIECHNIK: Posełki. Osiem pierwszych kobiet. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań, 2019.
- [3] https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2019/04/Poslanki_i_senatorki_IIRP_preview.pdf;

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek: 50 (Jubileuszowy)
Podseria: składanki

Seria dotyczy wybitnych kobiet związanych z nauką, uhonorowanych tytułem doktora lub Dr. h.c.³, profesorek – nauczycielek w szkołach średnich, doktorek kościoła, a także po prostu zajmujących się nauką – w wyjątkowych wypadkach. Seria ma wiele odcinków..., co zrobić aby zachęcić czytelników

¹ <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Poslica;19777.html>; „W trakcie wywiadu profesor Bralczyk stwierdził, że prawidłową formą żeńską od słowa poseł jest *poślica* (analogicznie do *karzeł* – *karlica* lub *diabeł* – *diablica*). [...] słowniki zawierają inne formy /np./ (*pani poseł* i *posłanka*)”

Poślica, posełkini, poślina, posełka??
<https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7,44788,25538952,jezykoznauczyni-o-feminyw-formy-zenskie-sa-przejawem-ducha.html?disableRedirects=true>;

² <https://obcyjezykpolski.pl/posel-poslanka/>;
<http://www.staropolska.pl/sloownik/?id=1748>; posełkini, posełka.

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Doktor_honoris_causa;

do czytania? Tytuł!!! Tytuł odcinka jest „nośny” - może wciągnie kogoś do czytania. Czy te słowa mogą zdziwić, chyba już nie!!

Eseista lubił programy prof. Miodka „Ojczyzna - Polszczyzna”, gdzie wielokrotnie stał on na stanowisku iż język jest żywy, a słowniki powinny brać pod uwagę tzw. ‘uzus’ (to jego ulubione słowo), czyli zwyczaj, powszechną praktykę. Inaczej mówiąc jeśli wszyscy ludzie w Polsce coś mówią, to ‘słownik’ nie ma żadnych szans, aby proponować starocie - poloniści, językoznawcy powinni to zaktualizować. Czy są potrzebne żeńskie końcówki? Pytanie retoryczne? Tak się po prostu zaczyna mówić powszechnie.

W niniejszym odcinku omawiana będzie książka [2]. Jej Bohaterkami są:

Zofia	Moraczewska ⁴ (1891 - 1893 wykonywała pracę nauczycielki w gimnazjum W. Niedziałkowskiej we Lwowie); rozdział 8 i każdy z pozostałych po trochu, ona jest jakby ‘spoiwem’ całej historii;
Zofia Sokolnicka	rozdział 1;
Maria Moczydłowska	rozdział 2;
Jadwiga Dziubińska	rozdział 3;
Anna Piasecka	rozdział 4;
Franciszka Wilczakowa	rozdział 6;
Irena Kosmowska	rozdział 7;
Gabriela Balicka	rozdział 5; ale o Niej jest osobna kilkuset stronicowa książka, zatem zostanie o Niej wiele napisane w części trzeciej tejże podserii;

W drugiej części naszej podserii o parlamentarzystkach zostaną omówione kolejne sylwetki pań - zwłaszcza pracujących naukowo lub pracujących jako nauczycielki różnych typów szkół średnich:

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zofia_Moraczewska;

FLORCZAK, Ilona. Zofia Moraczewska (1873-1958). Kobieta-polityk II Rzeczypospolitej. Nr 77(2003). Acta Universitatis Lodzianis, ss. 125-145 (da się ściągnąć, marzec 2020)!

- Zofia Daszyńska-Golińska⁵ – (doktorat Uniwersytet w Zurichu, 1891, docent Uniwersytetu Humbolta w Berlinie, 1896);
Regina Zofia Fleszarowa⁶ – (doktorat Uniwersytet Sorbona Paryż, 1913);

Okładka książki. Wydawnictwo udzieliło zezwolenia na umieszczanie jej w Internecie. Druga od prawej, siedzi przy stole Zofia Moraczewska (patrz przypis '10' powyżej)

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zofia_Daszy%C5%84ska-Goli%C5%84ska;

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Regina_Fleszarowa;

Wanda	Ładzina – (studiowała malarstwo, ukończyła kursy pielęgniarstwa, była wykładowczynią rysunku w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie);
Irena	Kosmowska ⁷ (krótko nauczycielka szkole średniej, prywatnej w Warszawie, wykładowczyni kursów oświatowych w St. Petersburgu);
Wanda Izabela	Pełczyńska ⁸ (m.in. działaczka skautingu, działaczka społeczna, dziennikarka);
Milena Natalia	Rudnicka-Łysiak ⁹ (wykładowca w Szkole Nauczycielskiej we Lwowie);
Ludwika	Wolska ¹⁰ (nauczycielka łaciny w szkole średniej w Warszawie).

Książka [1] będzie omówiona w drugiej części – czyli w kolejnym eseju. Plik [3] zawiera setki zdjęć archiwalnych związanych w posłankami II RP – z archiwum Sejmu – niezwykle ciekawe.

Książka [2] ma sztywne, ale nie twarde oprawki. Na przedniej stronie okładki mamy zdjęcie kilku Bohatek (patrz powyżej!!). Książka [2] liczy 487 stron (dalej tylko o niej), zatem jest to wielkie dzieło Autorki. Papier jest gruby, lekko żółtawy, numery stron są na dole, na zewnątrz stron, jest kilkadziesiąt czarno-białych fotografii. Kompozycja książki jest unikatowa, nowatorska. W serii były autobiografie, biografie, wywiady, panegiryczne spisane ze skrawków wspomnień współpracowników. Tu mamy przeplot danych o Bohaterkach i o postaci wiodącej jaką jest Zofia Moraczewska. Nie jest to klasyczny podręcznik historii – coś wręcz przeciwnego. Czytając otrzymujemy wrażenie, jesteśmy zaintrygowani, chronologię faktów trzeba by czerpać z innych źródeł. Są fragmenty ‘zbeletryzowane’ – pewne zmyślane przez Autorkę rozmowy, które mogły mieć miejsce.

---

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Irena_Kosmowska;

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Wanda_Pe%C5%82czy%C5%84ska; np. urodzona w Portoryko/Puerto Rico/.

⁹ http://mazowsze.hist.pl/19/Rocznik_Minsko_Mazowiecki/1038/2012/37415/; krótki artykuł o tej postaci.

¹⁰

http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/78327/27_Fiktus_P_Poselska_aktywnosc_kobiet_na_mownicy_sejmowej_w_dobie_II_RP.pdf; ogólnie o kobietach w przedwojennym sejmie; brak danych o śmierci tej posłanki.

Podsumowując książka oddaje hołd pierwszym parlamentarzystkom Polski. Dekretem Naczelnika Piłsudskiego panie otrzymały pełne prawa obywatelskie (pełna równość), w tym wyborcze jeszcze w listopadzie 2018¹¹. Rozdział pierwszy to: „Zofia Moraczewska: zaczynam być naprawdę całym człowiekiem”. Z domu nazywała się Gostkowska, patrz fotografie str. 18, 43 /z rodziną/, 22 /sama/ oraz 32 /z mężem Jędrzejem Moraczewskim/. Ona pracuje na początku jako nauczycielka, on jako inżynier kolejowy, w terenie, w okolicach Lwowa. Gdy wraca do miasta i do żony – wpadają w wir życia towarzyskiego. Oboje zostali w końcu politykami i parlamentarzystami.

Zofia Sokolnicka – szpieg, szyfrantka, przewozi informacje dla Polski po całej Europie, pracuje dla Centralnej Agencji Polskiej w Lozannie. Skończyła kurs literatury i historii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Znała francuski, angielski (str. 76). W Krakowie pracowała także jako nauczycielka.

Co z tych kilku stron wynika?? Te panie, które nominowano na listy wyborcze to gigantki umysłu, pracowitości, woli, patriotyzmu. Jakie to szczęście, że takich Polek były miliony! Powstała owa Polska ledwo co i ma kadry, i to jakie. Opinia eseisty jest taka, że generalnie zaborcy to nie byli jednak tacy jak: hitlerowcy czy stalinowcy. Była szansa na kształcenie i Polki skorzystały z niej na niewyobrażalną dziś skalę. Liczba studentek w Polsce była przed wojną dwukrotnie większa niż np. w Niemczech¹².

¹¹ <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/rownouprawienie-kobiet-dekretem-pilsudskiego-sto-lat-praw-wyborczych-kobiet/pb8ftn5>; Dekret z dnia 28.11.1918, po otwarciu linku widzimy tę samą fotografię co na okładce książki [2] – zdjęcie jest z roku 1930, a na tej wersji w Internecie jest więcej pań.

¹² Kulpińska, Katarzyna. (2018). Studentki szkół artystycznych i artystki w Polsce **okresu międzywojnia** – wybrane aspekty profesji. Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica. 66. 10.18778/0208-600X.66.03.

MAZURCZAK, Dorota. Przykłady karier akademickich kobiet na Uniwersytecie Poznańskim w **okresie międzywojennym**. 2011. //poniżej: link do pliku źródłowego//. <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/23344/1/Dorota%20Mazurczak%2C%20Przyk%C5%82ady%20karier%20akademickich%20kobiet%20na%20Uniwersytecie%20Pozna%C5%84skim%20w%20okresie%20mi%C4%99dzywojennym.pdf>;

PODHAJECKA, Mirosława, et al. Lektorzy języka angielskiego w Wilnie i Krakowie w **okresie międzywojennym**. Próba biograficzna. *Prace Historyczne*, 2018, 145.2: 271-301.

URBANEK, Bożena, et al. Kariery naukowe kobiet na Wydziale Lekarskim USB w Wilnie w **okresie międzywojennym** (1919–1939). *Medycyna Nowożytna*, 2018.2018) Zeszyt 1: strony 81-96.

Aktywność Zofii Sokolnickiej w Parlamencie to sprawy nauki oraz naukowców. Zmarła nagle w 1927 roku.

Maria Moczydłowska – kolejna Bohaterka eseju i książki. Zdjęcia: str. 128 /sama/, str. 134 /z mężem/, str. 142 oraz 147/z mamą i siostrą/, str. 148 /z synkiem, z drugiego małżeństwa/. Przetrwali wojnę, powstanie warszawskie. Po wojnie w Sopocie oraz Wejherowie pracowała jako nauczycielka w Liceum Pedagogicznym, w Lęborku w szkole dla Wychowawczyń Przedszkolnych (str. 149).

Jadwiga Dziubińska – w młodości zesłanie na Sybir. Powrót do Warszawy – różne kursy na tzw. Uniwersytecie Latającym dla kobiet. Kończy też 2-letnią szkołę Pszczelarsko-Ogrodniczą w Warszawie (str. 191). Jej dziedzina parlamentarna – szkoły wiejskie. No cóż – czy nowopowstałe państwo mogło więcej? Trwało zaledwie od 1918? czy raczej 1920 do 1939 – dopiero po wygranej wojnie z Rosją okrzepło, a III Powstanie Śląskie to przecież rok 1921. Ojciec eseisty kończył szkołę podstawową w Sokolnikach, czyli na wsi koło Lwowa, a według jego relacji była to super szkoła. Wielu uczniów chodziło potem do gimnazjów do Lwowa, jego kuzyn jeszcze przez wojnę skończył medycynę. Po wojnie ojciec eseisty skończył Politechnikę Krakowską.

Irena Kosmowska – strona 409 i dalej. Skończyła tzw. pensję. Dziennikarka zajmująca się sprawami szkolnictwa. Strona 430: zostaje ministrem w rządzie Ignacego Daszyńskiego – no cóż – rząd upadł po tygodniu. Niedługo miała okazję rządzić.

Nie można streścić prawie 500 stron, bo nie warto by było potem czytać...

A przeczytać warto, choć trzeba przyzwyczaić się do niezwyklej kompozycji książki. Autorka dotarła do źródeł, archiwów, prac naukowych, przechowywanych egzemplarzy gazet sprzed kilkadziesiąt lat itd. To wielkie dzieło, w swoistym stylu. Oczywiście nie wszystko szło przed wojną cudownie, jak po maśle – historię ogólnie wszyscy znamy...

Polecam z całego serca tę książkę.

Inne publikacje

1. http://ligakobietpolskich.pl/wp-content/uploads/2013/12/Zofia-Daszy%C5%84ska-Gali%C5%84ska_dr_Klepacz.pdf; //życiorys oraz dokumenty//.
2. Grodziski Stanisław: Sejm Krajowy galicyjski 1861–1914. Tomy 1–2, Księgarnia Akademicka 2018.
3. Paweł Momro: Parlament w Polsce. Przemiany polityczno-ustrojowe na przestrzeni XX wieku, Kraków 2013.
4. Monika Florczak-Wątor, Piotr Czarny: Międzynarodowa współpraca Sejmu RP. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2012.
5. [Poselska aktywność kobiet na mównicy sejmowej w dobie II RP](#), Paweł Fiktus – 2007 – repozytorium.uni.wroc.pl; można ściągnąć poprzez „scholargoogle”; 23 strony, po polsku.
6. Łysko, Marcin. "Udział kobiet w życiu publicznym II Rzeczypospolitej Polskiej." *Miscellanea Historico-Iuridica* 14.1 (2015): 381–400.
7. FAŁOWSKI, Janusz. *Mniejszość żydowska w parlamencie II Rzeczypospolitej:(1922–1939)*. Oficyna Wydawnicza AFM, 2006.
8. MUSIALIK, WANDA. "ŚLĄSCY DUCHOWNI ZASIADAJĄCY W SEJMIE USTAWODAWCZYM IWI SEJMIE II RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.": *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 40/1, (2007) 114–120.
//Dlaczego inaczej niż obecnie przyznawano bierne prawo wyborcze?
9. DAJNOWICZ, Małgorzata. Działalność polityczna kobiet Narodowej Demokracji w województwie białostockim II Rzeczypospolitej. *Niepodległość i Pamięć*, 2016, 23.2 (54): 23–42.

Zdjęcia Okolicznościowe

Sejm RP

Zdjęcia wykonał: Stan Zawiślak

DODATEK

Z Internetu:

"Współczesna moralność polega na akceptowaniu kryteriów naszych czasów. Uważam, że dla człowieka kulturalnego akceptowanie tych kryteriów jest najjaskrawszym przejawem niemoralności."

Ciekawostka:

Zgodnie z danymi według stanu na dzień wyborów, wśród posłów na Sejm VIII kadencji jest 335 mężczyzn i 125 kobiet. W poszczególnych ugrupowaniach liczba przedstawicielek „płci pięknej” wynosi: Prawo i Sprawiedliwość – 54, Platforma Obywatelska – 50, Kukiz’15 – 6, Nowoczesna – 12, Polskie Stronnictwo Ludowe – 3.

<http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=34D30356534837EEC1257EFB00329E56;>

Prawa wyborcze kobiet w poszczególnych krajach:

- 1893 – Nowa Zelandia (w pełni w 1919),
- 1902 – Australia (z wyjątkiem rdzennej ludności aż do 1962 roku),
- 1906 – Finlandia,
- 1908 – Dania (w pełni w 1915),
- 1913 – Norwegia,
- 1915 – Islandia,
- 1917 – Kanada (w pełni w 1919), Holandia (w pełni w 1919), Rosja, Ukraina, Białoruś, Łotwa, Estonia, Urugwaj (w pełni w 1927),
- 1918 – **Polska**, Litwa, Niemcy, Austria, Wielka Brytania ([czynne prawo wyborcze](#)), Mołdawia, Azerbejdżan, Armenia,
- 1919 – Belgia (w pełni w 1948), Luksemburg, Węgry, Gruzja,
- 1920 – Stany Zjednoczone ([19. poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych](#)), wcześniej w zależności od stanu), Albania, Czechosłowacja,
- 1971 – Szwajcaria.